

Refleksije iz Mehike

Pohod staroselskega ponosa, štirideset dni, ki je ganilo Mehiko

Pohod EZLN proti Ciudad de México je bila ena izmed najbolj ganljivih družbenih mobilizacij, kar jih pomnimo. Po tem zgodovinskem dogodku Mehika ni več ista. Ne more biti.

Globoka Mehika, tista s pozabljenimi staroselskimi skupnostmi, se je ponovno rodila in se pokazala v obliki širokega državljanskega gibanja proti družbenemu, političnemu, kulturnemu in ekonomskemu izključevanju, na katerega je obsojena večina prebivalstva. Vprašanja staroselcev, ki jih je pohod povzdignil, so zahvaljujoč splošni ljudski podpori postala metafora zahtev vseh izključenih v državi. Zato je mobilizacija, ki se je rodila okoli pohoda zapatistov, krepko presegla preprosto solidarnost in se je izkazala kot katalizator vseh družbenih bojov, ki jih najdemo v tem delu planeta.

Mehiški staroselci, večni izkoriščani in izključeni, ki jih že stoletja tepta prava sistematična iztrebljevalska vojna, ki so obsojeni na izginotje zaradi moči globaliziranega trga, so samo z močjo korakov pretresli politično real-

nost in nacionalno vest. Istočasno so z besedami in dejanji dosegli ne samo veličastno politično zmago, ampak tudi moralno in kulturno zmago.

Boj staroselskega prebivalstva je, v nasprotju s splošnim prepričanjem, sodobno dejanje. Je državljanska bitka za spoštovanje razlike in proti izključevanju. V tem smislu je bil pohod praznik v korist vključevanja vseh in v bran raznolikosti sveta. Obsežnost mobilizacije sil v korist staroselskih zahtev, ki jo je dosegel EZLN, pa v mehiški zgodovini nima primere.

Prvič je neko gibanje, ki je z orožjem vstalo proti mehiški vladi, uresničilo masovno politično mobilizacijo, ki je bila v bistvu miroljubna in sprejeta v srcu stotisočev ljudi Mehike. Soočen z masovno podporo, ki so je bili deležni uporniki, jim je predsednik Vincente Fox, s surrealistično, vendar pragmatično gesto, zaželel dobrodošlico. Za karavano je zahteval tudi uradno zaščito, in to navkljub nasprotovanju desnice ter najbolj konservativnih krogov.

Staroselske skupnosti iz Chiapasa, ki so zadnjih sedem let živele v vojni nizke

intenzivnosti, so z vztrajanjem na političnem in miroljubnem pohodu prelomile logiko vojne in vojaške rešitve, da bi razrešile konflikt, ki se je začel januarja 1994. Ne da bi v teh letih izstrelili en sam strel, so dosegli pomembno politično zmago ter uspeli dobiti priznanje večjega dela mehiškega prebivalstva in mednarodnega javnega mnenja, kot legitimno gibanje, katerega zastave so prave.

Zapatistični pohod je botroval temu, da je zahteva po vključitvi staroselcev v nacijo postala zahteva vseh. Sprožila se je nacionalna razprava o pravicah staroselcev in položaju ljudstev indios v Mehiki. Dosežen je bil nacionalni konsenz: nacija ima do staroselcev zgodovinski dolg, njihove pravice niso priznane, njihov položaj je neznosen. Sklep: treba je spremeniti njihovo življenje in njihovo prihodnost.

V teh letih je zapatizem kot družbeno gibanje z domišljijo uporabljal politične poti, da bi odprl dialog z drugimi staroselskimi ljudstvi in drugimi deli prebivalstva. Ob tej priložnosti so zapatisti, z redko videno politično inteligenco, premagali zadržke in predsodke desnice, da so v nacionalno politično razpravo vsilili zahteve staroselcev.

Če je politika, kot pravijo "profesionalci", izključno stvar politikov, jo je zapatistični pohod terjal kot prostor, ki je v bistvu namenjen državljanom in v katerem je ena od dolžnosti političnih strank tudi kanalizirati ljudsko voljo. Poleg tega je bilo to prvič, da je politična pobuda izključenega sloja dobila mesto v nacionalni politični razpravi ter

tako priložnost zahtevati globoko spremembo in spoštovanje stališč.

Zapatistični pohod je bil tudi politična lekcija za najrevnejše in najbolj izključene sloje, saj jim je pokazala, da je vpliv ljudskih gibanj na politično usmeritev države mogoč. Zapatisti so družbenim gibanjem vrnilo zaupanje v njihovo sposobnost mobilizacije in izdelave alternativ ideji nacije, ki je bila vsiljena v zadnjih letih z integracijo Mehike v NAFTA.

Prihod v središče države in uporaba kongresnega odra za razglasitev zahtev ter nacionalna pozornost, ki so jo koncentrirali, pomenijo zgodovinski uspeh. Spremenilo se je razporeženje številnih slojev, ki sedaj govorijo o vprašanju izključenosti, ne kot o nečem neizogibnem, temveč s stališča nujne spremembe, od katere ne smejo odstopiti.

Pohod je bil tudi multituda simbolov, polnih pomena. Uporaba državne zastave in prepevanje mehiške himne, hkrati s tradicionalnimi oblekami, jeziki in obredi, pričajo o želji staroselcev po integraciji, v vlogo državljanov z drugačno kulturo. Nikoli prej se starodavne kulture "tistih, ki so spodaj," niso pokazale tako sodobne. Nikoli prej ni bilo tako očitno, da so navade in običaji mehiške elite tako tradicionalni in konservativni. V nasprotju s strahovi podjetnikov in politikov staroselci niso pokazali želje po povračilu ali maščevanju, temveč namen, da postanejo del pluralne države. V tem je temelj njihove sodobnosti.

Prevedel Urban Suša